

SPIS TREŚCI:

Wstęp	s. 2
Przedmiot i zakres opracowania	
Materiały wyjściowe	
1. Metoda opracowania studium	s. 2
2. Cechy krajobrazu gminy Santok	s. 3
2.1. Położenie	s. 3
2.2. Ukształtowanie terenu	s. 3
2.3. Pokrycie terenu	s. 4
2.3.1. Hydrografia	s. 4
2.3.2. Środowisko przyrodnicze	s. 4
2.3.3. Środowisko kulturowe	s. 5
3. Walory środowiska kulturowego miejscowości znajdujących się w zasięgu planowanej lokalizacji elektrowni wiatrowych	s. 5
4. Formy i zasady ochrony krajobrazu	s. 6
4.1. Ochrona krajobrazu kulturowego i zabytków	s. 6
4.1.1. Obiekty wpisane do rejestru zabytków	s. 7
4.1.2. Obszary i obiekty o walorach zabytkowych wskazane do ochrony	s. 7
4.1.3. Zasoby archeologiczne obszaru wskazanego pod lokalizację elektrowni wiatrowych i zasady ich ochrony	s. 7
4.2. Ochrona środowiska przyrodniczego	s. 8
5. Analiza widoków i symulacji wykonanych w zasięgu projektowanego zespołu elektrowni wiatrowych	s. 9
6. Uwagi i wnioski do lokalizacji zespołu elektrowni wiatrowych z uwzględnieniem ochrony krajobrazu	s. 9
6.1. Ogólne wnioski i uwagi	s. 9
6.2. Warunki ekspozycyjne, wnioski szczegółowe i warunki ochrony krajobrazu	s. 10
6.2.1. Strefy Ochrony Ekspozycji krajobrazu kulturowego i przyrodniczego	s. 10
6.2.2. Ochrona kulturowych komponentów krajobrazu - historycznych dominant i układów przestrzennych	s. 10
6.2.3. Ochrona przyrodniczych komponentów krajobrazu - waloru widokowego	s. 11
6.2.4. Wytyczne dot. architektury elektrowni wiatrowych i urządzeń towarzyszących	s. 11
Część graficzna opracowania:	
Plansza - Zasięg obserwacji terenowych. Elementy krajobrazu i ich waloryzacja	
Wnioski i wytyczne	
Panoramy / symulacje	

WSTĘP

Przedmiot i zakres opracowania:

Teren opracowania leży pomiędzy Gralewem i Janczowem na północ od drogi wojewódzkiej 158 Gorzów Wlkp. – Drezdenko, która ma największe natężenie ruchu ze wszystkich dróg znajdujących się w gminie.

Celem opracowania jest zbadanie wpływu projektowanego zespołu trzech elektrowni wiatrowych na krajobraz kulturowy oraz określenie warunków realizacji planowanego zamierzenia inwestycyjnego j.w. na obszarze gminy Santok w obrębie Gralewo, między miejscowościami Gralewo i Janczewo.

Podstawowym zadaniem studium krajobrazowo – kulturowego jest ustalenie obszarów ekspozycji sylwet miejscowości i ich dominant architektonicznych oraz ustalenie granic tych obszarów w celu ich ochrony, co pozwoli na uszczegółowienie ustaleń dotyczących terenów inwestycyjnych, w tym terenów pod planowane elektrownie wiatrowe.

Priorytetowym celem zagospodarowania przestrzennego gminy wymienionym w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy Santok jest intensywny rozwój miejscowości: Wawrów, Santok oraz Lipki Wielkie w zakresie :

- działalność gospodarcza,
- rozwój mieszkalnictwa oraz zapewnienie harmonijnego rozwoju struktur przestrzennych jednostek osadniczych o zachowanym układzie przestrzennym,
- usług,
- turystyki (min. zagospodarowanie turystyczne pradoliny Warty i Noteci),
- infrastruktury technicznej (min. budowa obwodnicy północnej terenów zurbanizowanych Wawrowa, Janczewa, Gralewa i Santoka)

Materiały wyjściowe:

1. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy Santok 2005r.
2. Ocena aktualności studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gminy Santok z dnia 30.06.2010r.
3. Gmina Santok. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Środowisko kulturowe 2004r.
4. Strategie rozwoju gminy Santok.
5. Zmiana planu zagospodarowania przestrzennego województwa lubuskiego 2012r.
6. Karty ewidencyjne zabytków budownictwa i architektury (ze zbiorów Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Zielonej Górze Delegatura w Gorzowie Wlkp.)
7. Obserwacje terenowe i zebrany materiał fotograficzny.

1. METODA OPRACOWANIA STUDIUM

Pracę nad studium wpływu zespołów elektrowni wiatrowych na krajobraz kulturowy gminy Santok w obrębie miejscowości Gralewo, podzielono na trzy zasadnicze etapy:

- zebranie materiałów dot. zasobów środowiska kulturowego i przyrodniczego na podstawie dostępnych opracowań (por. pkt. materiały wyjściowe);
- przeprowadzenie obserwacji terenowych i sporządzenie inwentaryzacji fotograficznej krajobrazu gminy (zasięg obserwacji przedstawia załączony rysunek);
- wykonanie symulacji przedstawiających krajobraz po realizacji zespołu elektrowni wiatrowych i sformułowanie wniosków i warunków ochrony krajobrazu kulturowego gminy Santok w obrębie przedmiotowej inwestycji.

Na wskazanym obszarze obserwacji zebrano niezbędną wiedzę o kulturowych i przyrodniczych elementach krajobrazu. Następnie rozpatrzono widokowe powiązania i ewentualne kolizje projektowanych elektrowni wiatrowych z krajobrazem kulturowym. Inwentaryzację i materiał fotograficzny zebrano w sierpniu 2009 i we wrześniu 2013, punkty obserwacji panoram wskazano na załączonym rysunku. Ponieważ nie zaszły znaczne

zmiany w wybranych do celów opracowania widokach, do wizualizacji użyto zdjęć najkorzystniejszych ze względu na czytelność ekspozycji i warunki pogodowe. Warunki obserwacji ekspozycji: pełne listowie i posycie pól uprawnych nie pozwalają na czytelne określenie ekspozycji sylwet wsi i ich dominant czyli pełną percepcję i pełne wyodrębnienie warstwy kulturowej krajobrazu. Zdjęcia tych samych ekspozycji robione w różnym czasie i o różnych porach roku obrazują wpływ i znaczenie zieleni w krajobrazie kulturowym opisywanych wsi. Przez większość roku zieleń jest ważnym elementem krajobrazu przyrodniczego wpływającego na krajobraz kulturowy. Wizualizacje przedstawiają projektowane elektrownie w okresie kiedy zieleń łagodzi dysonanse w krajobrazie kulturowym i przyrodniczym. W związku z powyższym Studium przedstawia minimalny program ochrony krajobrazu kulturowego i walorów widokowych przyrodniczych na analizowanym terenie.

Analizie poddano następujące elementy krajobrazu:

- ekspozycję z dróg kołowych (w punktach węzłowych) na sylwety historycznych układów przestrzennych wraz z ich dominantami (na podstawie obserwacji własnych),
- widoki z wnętrza układów ruralistycznych (na podstawie obserwacji własnych),
- cenne osie widokowe, panoramy (kąąt widzenia ok. 120°), otwarcia, ciągi widokowe, ekspozycje na widnokręgach (kąąt widzenia do 360°) na wyróżniające się komponenty krajobrazu kulturowego i przyrodniczego (na podstawie obserwacji własnych),
- ekspozycję z dróg kołowych na przyrodnicze dominanty przestrzenne (zespoły zieleni komponowanej, lasy oraz obszary chronione.
- eksponowane w krajobrazie i stanowiące jego walor formy geomorfologiczne,
- usytuowanie i rodzaj stałych elementów infrastruktury technicznej, które w sposób istotny zmieniają krajobraz, tj. linie napowietrznej sieci elektroenergetycznej, istniejące maszty, linie kolejowe.

Biorąc pod uwagę ukształtowanie terenu oraz jego warstwy kulturową i przyrodniczą wykonano panoramy z punktów, z których będzie odbierany krajobraz kulturowy i przyrodniczy wraz z projektowanymi elektrowniami wiatrowymi.

2. CECHY KRAJOBRAZU GMINY SANTOK

2.1. Położenie

Gmina Santok położona jest w północnej części województwa lubuskiego, na wschód od Gorzowa Wlkp., wzdłuż dwóch rzek tj. Warty i Noteci i obejmuje obszar 168 km² co stanowi 1,2% powierzchni województwa lubuskiego.

Od zachodu przylega bezpośrednio do Gorzowa Wlkp. z racji bezpośredniego sąsiedztwa gospodarcze i administracyjne powiązania gminy Santok odnoszą się do tego miasta. Północny obszar gminy m.in. poprzez drogę Gorzów – Wałcz oraz Puszcę Gorzowską sąsiaduje z gminą Kłodawa. Wschodnia część gminy przylega do gmin Zwierzyn i Drezdenko a jej granica przebiega lasem wzdłuż rzeki Santocznej. Od południowa graniczy, przez Puszcę Nadnotecką z gminą Skwierzyna oraz Deszczno.

Południowa, nizinna część obszaru gminy leży w Pradolinie Toruńsko – Eberswaldzkiej; mezoregion – Kotlina Gorzowska, która powstała z połączenia dolin Warty i Noteci (rzeki te łączą się w środkowej części kotliny w miejscowości Santok). Północna, wyżynna część gminy leży na Pojezierzu Północnopomorskim, mezoregion – Równina Gorzowska. W północno – wschodniej części znajduje się fragment Puszczy Gorzowskiej, w południowej fragment Puszczy Noteckiej.

2.2. Ukształtowanie terenu

Na obszarze gminy wyróżnia się dwie zasadnicze jednostki fizjograficzne – krajobrazowe:

- Wysoczyzna Gorzowska z wysoczyzną morenową i równiną sandrową, gdzie dominują lasy i grunty orne,
- Pradolina Noteci – Warty, będąca fragmentem wielkiej formy pradolinnej Pradoliny

Toruńsko – Eberswaldzkiej, gdzie przeważają łąki i pastwiska. Zróżnicowane terenu wraz z innymi komponentami środowiska naturalnego jakimi są fragmenty puszczy oraz pozostałości lasów łęgowych, duży areał łąk, terasy zalewowe i starorzecza Warty i Noteci, nadają gminie interesujące walory przyrodnicze i turystyczne – krajoznawcze. Wysoczyzna morenowa rozciąga się w północno-zachodniej części obszaru gminy spadając stromą krawędzią do doliny Warty. Maksymalne wysokości osiąga na północny-wschód od Janczewa oraz między Wawrowem a Janczewem. Deniwelacje osiągają wartość 10 – 15 m. Krawędź wysoczyzny opada stromo a różnica poziomów sięga 30 – 35 m. W tej strefie wysoczyzna rozcięta jest szeregiem głębokich jarów z okresowo przepływającymi strumieniami. Jary wcinają się w głąb wysoczyzny na długość do 2.5 km osiągając głębokość do 30m. Wśród naturalnych procesów geodynamicznych dominują procesy erozji powierzchniowej i liniowej o niewielkim charakterze. Czynnikiem uruchamiającymi te procesy są przede wszystkim wody opadowe i w mniejszym zakresie roztopowe. Z uwagi na charakter pokrycia terenu i litologię warstw powierzchniowych, erozja wietrzna nie występuje. Na terenie gminy prowadzona jest eksploatacja surowców mineralnych na udokumentowanym złożu „Janczewo”. Złoże posiada możliwość rozszerzenia eksploatacji w kierunku północnym i południowym. oraz plan rekultywacji. W stosunkowo niewielkiej odległości w kierunku zachodnim znajduje się złoże odkrywkowe „Gralewo pole ES” - Zakład Górniczy Gralewo należący do gminy Santok.

2.3. Pokrycie terenu

Dominującymi funkcjami w gminie jest leśnictwo i rolnictwo a towarzyszącymi są: funkcja obsługi rolnictwa, obsługi leśnictwa, produkcyjna, mieszkaniowa, rekreacyjna i turystyczna. Gleby najlepsze jakościowo występują w północno-zachodniej i centralnej części gminy (w rejonie Wawrowa, Czechowa, Janczewa i Gralewa) oraz w strefach krawędziowych doliny Warty. Gleby najsłabszych klas znajdują się w północno-wschodniej i południowej części gminy. W łącznej powierzchni gminy użytki rolne stanowią ok. 51,1%. W strukturze użytków rolnych użytki zielone stanowią ok. 46,4 %. Strukturę powyższą uznaje się za stabilną. Lasy wraz z licznymi zbiornikami wodnymi i oczkami są dominującym składnikiem krajobrazu i nadają swoisty charakter regionowi. Udział powierzchni leśnych to ok.35 % w ogólnej powierzchni gminy. Zdecydowana większość lasów należy do Skarbu Państwa (ok. 96% ogólnej powierzchni lasów w gminie).

2.3.1. Hydrografia

Charakterystyczną cechą obszaru gminy jest gęsta sieć rzek, cieków i kanałów, w dolinie Warty i Noteci w pd. części gminy. Santok należy do gmin najbardziej zasobnych w wody podziemne w regionie, W gminie znajduje się zbiornik wód podziemnych oparty o warstwy wodonośne występujące w obrębie pradolin, dolin rzecznych i utworów sandrowych. Cechą charakterystyczną jest ich drenażowy charakter, co oznacza, że są zasilane również wodami podziemnymi spływającymi z wysoczyzn. Zwierciadło wód gruntowych występuje na głębokości od 1,0 do 20,0 m p.p.t. Wezbrania roztopowe Warty występują pomiędzy marcem a kwietniem, niżówki od lipca do września. Wezbrania roztopowe Noteci występują pomiędzy lutym i marcem a niżówki od lipca do września.

2.3.2. Środowisko przyrodnicze

Przyrodę występującą na terenie gminy, ze względu na stykowe położenie na krawędzi równiny cechuje różnorodność i bogactwo form. Na szczególną uwagę zasługują zbiorowiska łąkowe podmokłe i zalewane przez rozlewiska Warty i Noteci oraz suche z wyższych fragmentów brzegów rzek i wąwozów. Tereny łąk zalewowych są ponad to siedliskiem bytowania wielu cennych gatunków ptaków. Należy ona do „węzła ekologicznego” Skwierzyna-Santok-Gorzów Wielkopolski.

Przebiega tędy również korytarz ekologiczny o znaczeniu międzynarodowym łączący bagienne obszary wschodniej i zachodniej Europy związany z Pradolina Toruńsko-Eberswaldzką wraz z szeregiem korytarzy wewnętrznych o znaczeniu lokalnym. Dolina Noteci jest korytarzem wewnętrznym w europejskim systemie obszarów chronionych ECONET. Do głównego koryta Noteci równolegle płynie Stara Noteć oraz Kanał Rana – cieki stanowiące wyraźną oś dodatkowych lokalnych ekologicznych korytarzy wewnętrznych. Korytarz ekologiczny doliny Pełczy pełni ważną rolę łącznikową, pomiędzy Pradolina Toruńsko-Eberswaldzką a terenami położonymi na północ. Korytarz doliny Santocznej jest jednym z najważniejszych korytarzy ekologicznych łączących Pradolina Toruńsko-Eberswaldzką poprzez Puszcę Barlinecką z północnym korytarzem zewnętrznym doliny Płoni. Znajduje się tu rezerwat przyrody „Buki Zdrojskie” z cennym drzewostanem liściastym i stanowiskiem chronionego skrzypu olbrzymiego, teren pod zarządem Nadleśnictwa Kłodawa. Za najcenniejszy fragment wchodzący w skład gminy Santok uznaje się ujście Noteci. W Dolinie Noteci największą wartość dla ptaków przedstawia odcinek dolny od Ujścia do Santoka. Fragment przyrzeczny, łącznie z wałami przeciwpowodziowymi i 200 m pasem położonym po zewnętrznej stronie wałów pomiędzy Drezdenkiem a Santokiem, uznany został za ważną ostoję ptaków. Przez teren gminy przebiega lądowy korytarz ekologiczny o znaczeniu krajowym „Północno - centralny”.

2.3.3. Środowisko kulturowe

Na sieć osadniczą gminy składają się następujące sołectwa: Czechów, Górki, Gralewo, Janczewo, Płomykowo, Santok, Stare Polichno, Wawrów, Baranowice, Jastrzębnik, Lipki Małe, Lipki Wielkie, Ludziszawice, Mąkoszyce i Nowe Polichno. Miejscowości rozmieszczone są równomiernie na całym terenie gminy, z wyłączeniem obszarów leśnych w pn. i północno-wschodniej części gminy.

Zdecydowana większość wsi ma średniowieczny rodowód, a ich istnienie poświadczają wzmianki w dokumentach z XIII - XIV w. Współcześnie materialnymi świadectwami bogatych dziejów tych terenów są: placowe i owalnicowe plany wsi o średniowiecznym rodowodzie, kościoły pochodzące z okresu od XIV po XIX w., parki i cmentarze. Zachowały się pozostałości dwóch grodzisk koło Santoka. Do miejscowości najbogatszych w obiekty zabytkowe należą Santok.

Miejscowości znajdujące się w zasięgu oddziaływania planowanych elektrowni wiatrowych mają podobną historię i zachowane, czytelne elementy historycznego zagospodarowania.

3. WALORY ŚRODOWISKA KULTUROWEGO MIEJSCOWOŚCI ZNAJDUJĄCYCH SIĘ W ZASIĘGU PLANOWANEJ LOKALIZACJI ELEKTROWNI WIATROWYCH

Budowę elektrowni wiatrowych na terenie gminy Santok planuje się na terenach rolniczych, położonych na północ od drogi wojewódzkiej 158, w pobliżu miejscowości Gralewo i Janczewo. Po przeprowadzeniu analizy dokumentacji planistycznej i konserwatorskiej oraz warunków wysokościowych obszaru założono, że wieże elektrowni wiatrowych mogą się znaleźć w zasięgu widoków (na przedpolach lub w tle) na te miejscowości.

3.1. Skrócona waloryzacja kulturowa wymienionych miejscowości.

GRALEWO

Wieś położona przy drodze wojewódzkiej 158, na terenie łagodnie pofalowanym, otwartym, z niewielkim zadrzewieniem po północno-zachodniej stronie - park.

Stara średniowieczna wieś pierwotnie w układzie regularnej owalnicy z wrzecionowatym nawsiem na kierunku północno-wschodnim, południowo-zachodnim. W wyniku rozrastania się zabudowy od XVIII w. do czasów współczesnych układ przestrzenny wsi zatracił swą czytelność. W XVIII w. wybudowano zespół folwarczny wraz z dworem (obecnie nie istnieje) na kierunku północno-zachodnim. W XIX w. akcje osadnicze spowodowały dalszy rozwój

wsi, po akcjach przesiedleńcze po II wojnie światowej zabudowa wsi rozwinęła się w kierunku południowo-wschodnim ciągnąc ku Santokowi i północno-zachodnim w kierunku Janczewa.

Obecnie Gralewo jest wsią wielodrożną o częściowo zachowanym nawsiu. W zabudowie zagrodowej zostały zachowane układy zabudowy typu zabudowy średniorolnej, trzybudynkowej, na głębokiej i wąskiej działce. Występują dwa sposoby lokowania chałup, obiekty starsze szczytem do drogi, młodsze kalenicą.

Zachowały się licznie budynki zagrodowe o walorach zabytkowych: szachulcowe stodoły, szachulcowo - murowane chałupy oraz chałupy murowane z końca XIXw. i pocz. XXw. zabudowania folwarczne z zachowanym układem kompozycji zabudowy.

W centrum wsi przy drodze znajduje się kościół filialny p.w. Podniesienia Krzyża Św. Obiekt wzniesiony w technice szachulcowej w latach 1708—1709, na rzucie prostokąta, jednonawowy, z wieżą o wysokości 20m od strony zachodniej, od wschodu zamknięty wielobocznie. We wsi jest również pozostałość po folwarcznym parku ze starodrzewem oraz stary cmentarz.

JANCZEWO

Wieś położona przy drodze wojewódzkiej 158, na terenie łagodnie pofalowanym, otwartym, zadrzewienia wzdłuż dróg i wokół cmentarza oraz w parku.

Stara średniowieczna wieś pierwotnie w układzie regularnej owalnicy z wrzecionowatym nawsiem na kierunku północno-wschodnim, południowo-zachodnim. W wyniku rozrastania się zabudowy od pocz. XIXw. do czasów współczesnych układ przestrzenny wsi zatracił swą czytelność. Zespół folwarczny wybudowany na pocz. XIXw. w części północno-wschodniej stał się dominantą architektoniczno-przestrzenną. Zabudowa XXw. rozwijała się w kierunku północnym i południowym. Jest ona dużo luźniejsza niż zwarta pierwotna część wsi oparta na owalnicy.

W zabudowie zagrodowej zostały zachowane układy zabudowy typu zabudowy średnio- i pełnorolnej, trzy- czterobudynkowej, na głębokiej i wąskiej działce. Większość budynków zagrodowych pochodzi z przełomu XIXw. i XXw., zbudowane zostały w technice szachulcowej lub murowane z cegły pełnej. Najcenniejszym zabytkiem we wsi jest kościół szachulcowy z lat 1733—1735, na rzucie prostokąta, jednonawowy z kwadratową wieżą od zachodu o wysokości 20m. Do dnia dzisiejszego zachowały się pozostałości parku pałacowego oraz spichlerz, który powstał ok. połowy XIX w., stan dobry.

4. FORMY I ZASADY OCHRONY KRAJOBRAZU

4.1. Ochrona krajobrazu kulturowego i zabytków

Zasady i formy ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków reguluje ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568 z późniejszymi zmianami). Według art. 6. ust.1. cytowanej wyżej ustawy ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania min. zabytki nieruchome będące w szczególności: krajobrazami kulturowymi, układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi, oraz zabudowa o walorach historycznych.

Formami ochrony zabytków według ustawy (art. 7) są m.in.: wpis do rejestru zabytków oraz ustalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. W miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się ochronę: zabytkowych obszarów, obiektów wpisanych do rejestru zabytków i ujętych w ewidencji oraz ustanawia strefy ochrony konserwatorskiej, ochrony ekspozycji krajobrazu (E) oraz ochrony stanowisk archeologicznych (W), określając przedmiot i zasady ich ochrony (art. 19).

Strefa „E” ochrony ekspozycji historycznego zespołu lub jego dominant/dominanty, obejmująca tereny umożliwiające widok na panoramy, sylwety i dominanty z ustalonych kierunków widokowych.

Strefy „W” ochrony stanowisk archeologicznych.

Ochronę zabytków i dziedzictwa kulturowego uwzględnia także ustawa z 23 marca 2003 r.

o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Odpowiednio do tej ustawy oraz rozporządzenia Ministra w planach zagospodarowania przestrzennego należy określić ustalenia (w formie nakazów, zakazów i dopuszczeń) gwarantujące zachowanie, ochronę krajobrazu i zabytków i dziedzictwa kulturowego, stanowiących dobro publiczne.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa Lubuskiego (uchwała Nr XXXI 1/272/2002 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 2 października 2002 r.; Zmiana Planu zagospodarowania przestrzennego Województwa Lubuskiego – uchwała Nr XXII/191/12 z dnia 21 marca 2012 r.) zawiera wytyczne, których respektowanie w planowaniu przestrzennym niższych szczebli gwarantuje racjonalny i harmonijny rozwój przestrzenny regionu.

W Planie zagospodarowania przestrzennego województwa Lubuskiego krajobraz części gminy Santok wraz z obszarami położonymi w sąsiedztwie doliny Warty zaliczony został do terenów o wybitnych walorach krajobrazowych, na których współwystępują walory przyrodnicze i kulturowe (Obszar Natura 2000 - Ujście Noteci).

4.1.1. Obiekty wpisane do rejestru zabytków

W miejscowościach leżących w zasięgu oddziaływania projektowanych elektrowni wiatrowych, dotychczas wpisano do rejestru zabytków:

Galewo:

- kościół parafialny p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego;
- Zespół dworski: dwór, spichlerz, stodoła;

Janczewo:

- kościół p.w. MB Królowej Polski;

W stosunku do obiektów chronionych wpisem do rejestru zabytków obowiązuje ochrona polegająca na utrzymaniu zabytku i użytkowanie w sposób zgodny z zasadami opieki nad zabytkami. Ochronie podlega także otoczenie zabytku i widok na zabytek. Ponadto na przedmiotowym obszarze znajdują się zabytki zakwalifikowane do wpisu do rejestru zabytków, ujęte w ewidencji zabytków woj. lubuskiego:

Galewo:

- park dworski;
- założenie folwarczne: spichlerz, kuźnia, domy mieszkalne - czworak nr 25, trojak nr 6, chałupa nr 36, trojak nr 104;
- cmentarz przykościelny;
- cmentarz komunalny;

Janczewo:

- park pałacowy;
- założenie folwarczne;
- cmentarz komunalny.

4.1.2. Obszary i obiekty o walorach zabytkowych wskazane do ochrony

W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy Santok za wartościową uznano, znajdującą się poza obszarem opracowania, południową część gminy – dolinę Noteci, ze względu na jej walory kulturowe i przyrodnicze.

W opracowaniu: „Środowisko kulturowe Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego 2004r dla gminy Santok”, ustalono dla miejscowości znajdujących się w strefie oddziaływania elektrowni wiatrowych:

- strefę ochrony konserwatorskiej, którą objęta jest część pierwotnego układu owalnicowego wsi **Galewo**;
- strefę ochrony konserwatorskiej, którą objęta jest część pierwotnego układu owalnicowego wsi **Janczewo**,
- strefę ochrony krajobrazu, którą objęto założenie dworsko-parkowe i park wiejski w **Janczewie**,

- ponadto w karcie ewidencyjnej wsi **Gralewo** wyznaczone są dwa punkty widokowe jako ekspozycja o wartościach kulturowych.

4.1.3. Zasoby archeologiczne obszaru wskazanego pod lokalizację elektrowni wiatrowych i zasady ich ochrony

Na terenie planowanej inwestycji Lubuski Wojewódzki Konserwator Zabytków wskazał następujące stanowiska archeologiczne:

- 1) Gralewo, st.27, AZP 44 - 13/16, ślady osadnictwa – pradzieje,
- 2) Gralewo, st.28, ZAP 44 - 13/17, ślad osadnictwa – epoka kamienna,
- 3) Gralewo, st.30, AZP 44 – 13/19, ślad osadnictwa kultury pucharów lejkowych,
- 4) Gralewo, st.31, AZP 44 – 13/20, osada?, neolit?, ślad osadnictwa pradzieje,
- 5) Gralewo, st.34, stanowisko przetwórcze krzemienia – epoka kamienna,
- 6) Gralewo, st.35, AZP 44 – 13/57, ślad osadnictwa z epoki kamiennej,
- 7) Gralewo, st.36, AZP 44 – 13/58, stanowisko przetwórcze krzemienia – epoka kamienna, osada pradziejowa, ślad osadnictwa nowożytność,
- 8) Gralewo, st.37, AZP 44 – 13/57, ślad osadnictwa – epoka kamienia.

Na terenie gminy wyznaczone są dwie strefy pełnej ochrony konserwatorsko-archeologicznej w Santoku, poza obszarem oddziaływania elektrowni wiatrowych:

- 1) wczesnośredniowieczne grodzisko /od VIII do XIII w./ wpisane do rejestru zabytków - stanowisko 45 na obszarze 45/13
- 2) gródek pomorski II poł. XI w. - stanowisko 31 na obszarze 45/13.

4.2. OCHRONA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

Położenie gminy Santok determinuje powiązania z istotnymi przyrodniczo terenami chronionymi w jej sąsiedztwie. Gmina jest cennym fragmentem korytarza ekologicznego z uwagi na obejmowanie swoimi granicami doliny Noteci, a zwłaszcza jej ujścia oraz szeregu innych cieków wodnych. W strategii ochrony przyrody podkreśla się szczególną wartość tego rodzaju ciągów ekologicznych ponieważ stanowią one również o całokształcie procesów zachodzących w krajobrazie i integralności środowiska przyrodniczego regionu.

Za najcenniejszy fragment wchodzący w skład gminy Santok uznaje się ujście Noteci. Stwierdzono tu występowanie wielu rzadkich gatunków ptaków przelotnych i lęgowych, niektóre spędzają tu zimę. Populacje zasiedlające omawiany obszar są dość liczne i stabilne. Cennymi siedliskami roślin są turzycowiska i łąki zalewowe występujące w międzywałach a także liczne bagienka. Z uwagi na małą ilość lasów na terenie gminy, fragmenty puszczy Gorzowskiej i Noteckiej należące do Nadleśnictwa Kłodawa i Karwin są również istotnym elementem środowiska. Lasy dochodzące do skraju doliny stanowią siedliska lęgowe dla bociana czarnego i ptaków drapieżnych, jak bielik, rybołów, kania ruda i czarna, orlik krzykliwy. Najważniejszym gatunkiem, którego stanowiska stwierdzono blisko wschodniej granicy gminy Santok jest żółw błotny. Obecność tego gatunku potwierdza wyjątkowy charakter środowiska przyrodniczego. Walory przyrodnicze są podstawowym czynnikiem decydującym o atrakcyjności turystycznej gminy.

Obszary i obiekty szczególnej ochrony przyrody ustanowione zostały w oparciu o ustawę o ochronie przyrody i regionalne przepisy wykonawcze. Zasady i formy ochrony środowiska przyrodniczego reguluje ustawa o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r.

Istniejące obszary i obiekty chronione:

- Rezerwat Przyrody „Buki Zdroiskie ” jest rezerwatem ścisłym, utworzonym dla ochrony unikalnych zespołów roślinności i wielu innych rzadkich gatunków.
- Obszary Natura 2000:

„Puszcza Barłinea” (PLB 080001);

„Dolina dolnej Noteci” (PLB 080002);

- Specjalne obszary ochrony siedlisk:
„Ostoja Barlinecka” (PLH080071);
„Ujście Noteci” (PLH080006);
- Obszary chronionego krajobrazu:
„2 – Puszcza Barlinecka”;
„4 - Dolina Warty i Noteci”;
- Użytki ekologiczne - tą formą ochrony objęto ok.143,22 ha na terenie gminy, są to głównie rozlewiska, łąki, nieużytki i tereny zadrzewione.

5. ANALIZA WIDOKÓW I SYMULACJI WYKONANYCH W ZASIĘGU PROJEKTOWANEGO ZESPOŁU ELEKTROWNI WIATROWYCH

Miejsca wykonania opisywanych panoram - punkty obserwacji / symulacji zostały zaznaczone na dołączonym rysunku. Panoramy stanowią ilustrację wniosków i warunków ochrony krajobrazu kulturowego gminy Santok w obrębie Gralewo zawartych w części tekstowej powyższego studium.

Zastosowano następujące oznaczenia panoram:

P(oznaczone pełnym numerem) - jest to symulacja widoku z elektrowniami wiatrowymi.

Tabela nr 1.

Skrócone zestawienie panoram, kolizji występujących w krajobrazie i ewentualnie ustanowionych SOE - stref ochrony ekspozycji krajobrazu kulturowego gminy Santok w obrębie miejscowości Gralewo.

Oznaczenia:

(+) - kolizja z krajobrazem,

(+/-) - częściowa kolizja z krajobrazem,

(-) - brak kolizji z krajobrazem lub lokalizacja elektrowni bez znaczenia dla widoku,

SOE - ustanowiona strefa ochrony ekspozycji (sylwety wsi lub jej dominanty kulturowej).

	kolizja	kierunek ekspozycji	wytyczne
P1	-	widok na Gralewo z kier. wsch.	-
P2	-	widok z granicy lasu w kier zach. na Kolonię pod Lasem	zaproponowano SOE 1 i SOE 2
P3	może zakłócać odbiór krajobrazu przyrodniczego	widok z Kolonii pod Lasem w kier. wsch.	-
P4	może zakłócać odbiór krajobrazu przyrodniczego	widok z Kolonii pod Lasem w kier. wsch.	zaproponowano SOE 1 i SOE 2
P5	konflikt z krajobrazem przyrodniczym	widok z Kolonii pod Lasem w kier. pd.-wsch.	zaproponowano SOE 1 i SOE 2
P6	-	widok na Gralewo z kier. zach.	-

6. UWAGI I WNIOSKI DO LOKALIZACJI ZESPOŁU ELEKTROWNI WIATROWYCH Z UWZGLĘDNIENIEM OCHRONY KRAJOBRAZU

6.1. Ogólne wnioski i uwagi

Opracowanie analizuje wpływ na krajobraz kulturowy gminy dla trzech wskazanych elektrowni wiatrowych w obrębie miejscowości Gralewo i Janczewo.

Wnioski studium służą zachowaniu i ochronie najcenniejszych obszarów i komponentów

krajobrazu kulturowego oraz przyrodniczego w aspekcie widokowym.

Warunki ochrony zawarte w studium: ustanowienie SOE - strefy ochrony ekspozycji oraz sposób kształtowania architektury elektrowni warunkują wykonanie inwestycji i stanowią kompromis pomiędzy potrzebami cywilizacyjnymi a ochroną dziedzictwa kulturowego gminy.

Warunki ochrony zawarte w Studium zabezpieczają także walor widokowy krajobrazu przyrodniczego, co ma zasadnicze znaczenie dla rozwoju funkcji turystyki i rekreacji planowanych na terenie gminy. Warunki ochrony pozwalają zachować względne proporcje, stabilność i atrakcyjność powiązań widokowych występujących w krajobrazie, pomiędzy wartościowymi komponentami kulturowymi a planowanymi elektrowniami wiatrowymi.

W przypadku analogicznych inwestycji na terenie gminy i gmin ościennych, należy stosować zalecenia zawarte w Studium, zwłaszcza dotyczące konstrukcji, kolorystyki elektrowni, zasad zagospodarowania terenu wokół zespołów oraz należy rozpatrywać nowe lokalizacje kolejnych zespołów elektrowni wiatrowych w szerszym kontekście wpływu istniejących i projektowanych zespołów na krajobraz kulturowy i przyrodniczy całej gminy.

6.2. Warunki ekspozycyjne, wnioski szczegółowe i warunki ochrony krajobrazu

Cechą charakterystyczną krajobrazu gminy Santok w obrębie Gralewo jest łagodne pofałdowane ukształtowanie terenu i otwarte przestrzenie, ograniczone szpalerami drzew rosnących wzdłuż głównych dróg oraz najczęściej w układach kępowych w miejscowościach, co powoduje, że sposób ekspozycji sylwet miejscowości zmienia się w zależności od odległości z jakiej patrzymy.

Projektowana inwestycja, wprowadzająca w krajobraz obiekty budowlane o bardzo dużej wysokości będzie widoczna ze znacznej odległości, w zależności od ukształtowania terenu i zieleni oraz warunków pogodowych; stanie się nowym, silnie działającym elementem krajobrazu. Kolorystyka, proporcje, gabaryty oraz ilość (3 szt.) elektrowni wiatrowych, powodują, że pomimo dominującej wysokości nie są to elementy krajobrazowo agresywne. Inwestycja nie będzie stanowić zagrożenia dla ekspozycji krajobrazu kulturowego miejscowości Janczewo i Gralewo z ustanowionych obszarów ochrony krajobrazu.

6.2.1. Strefy Ochrony Ekspozycji (SOE) krajobrazu kulturowego i przyrodniczego

Wytyczone strefy ochrony ekspozycji stanowią obszary, z których zachowuje się wartościowe widoki na zabytek, ekspozycje na zespoły ruralistyczne (sylwety lub wnętrza), lub krajobraz przyrodniczy w najbliższym sąsiedztwie miejscowości. Ustanowiona strefa SOE ze względów widokowych jest obszarem, który wyłącza się spod zabudowy elektrowniami wiatrowymi oraz innymi wysokimi obiektami mogącymi stanowić elementy dominujące lub przesłaniające sylwety miejscowości.

Ustanawia się następujące strefy ochrony ekspozycji:

SOE 1

Obejmuje przedpole miejscowości Janczewo od strony:

- południowej, polega na zachowaniu sylwety wsi i kościoła widocznych z pd. krańca wsi,
- wschodniej, polega na zachowaniu charakteru drogi obsadzonej po obu stronach, kasztanowcami, łączącej Gralewo z Janczewem oraz podkreśleniu zmienności ekspozycji spowodowanej urozmaiconą rzeźbą terenu,
- północnej, polega na ochronie sylwety wsi i dróg widocznych ze wzniesienia na którym położona jest Kolonia.

SOE 2

Obejmuje przedpole miejscowości Gralewo od strony pd.-zach. i polega na zachowaniu charakteru drogi obsadzonej po obu stronach kasztanowcami, łączącej Gralewo z Janczewem oraz podkreśleniu zmienności ekspozycji spowodowanej urozmaiconą rzeźbą terenu.

6.2.2. Ochrona kulturowych komponentów krajobrazu - historycznych dominant i układów przestrzennych

Obie miejscowości w analizowanym obszarze posiadają zachowaną i czytelną historyczną strukturę przestrzenną oraz zabytkowe elementy zagospodarowania, które zostały wskazane do ochrony. Ochrona zabytku polega m.in. na zapewnieniu jego ekspozycji. W przypadku zabytków architektury, jak kościół, pałac lub inna wartościowa zabudowa, ochrona polega na zapewnieniu widoku z perspektywy wnętrza miejscowości (ulic, placów). Natomiast sylwety zwartych zespołów zabudowy wsi, w których zabytki architektury są dominującym elementem są postrzegane w perspektywie z dróg dojazdowych.

Stąd też rozrózniono ekspozycję wewnętrzną i zewnętrzną. Ochronie będą podlegać cenne elementy krajobrazu składające się na ekspozycję zewnętrzną: sylweta wsi z dominantą i ich otoczenie, ekspozycję wewnętrzną: historyczne wnętrza krajobrazowe wsi i ich tło, dominantą wewnętrzną układu przestrzennego wsi i tło. Po przeprowadzeniu analizy widoków w.w. elementów w kontekście projektowanej inwestycji, stwierdzono, że możliwe jest ustanowienie i zachowanie ekspozycji elementów krajobrazu kulturowego, w której wieże elektrowni wiatrowych nie będą występowały jako element dominujący.

6.2.3. Ochrona przyrodniczych komponentów krajobrazu - waloru widokowego

Południowy obszar opracowania przedstawia wybitne wartości przyrodniczo-krajobrazowe i stanowi północną krawędź Parku krajobrazowego „Ujście Warty”.

Projektowany zespół elektrowni wiatrowych leży w znacznym oddaleniu od obszaru przyrodniczego i znajduje się poza krawędzią doliny, można założyć, że nie występują powiązania widokowe projektowanych elektrowni i terenów chronionych.

Pozostałe tereny o pokryciu przyrodniczym przedstawiają mniejsze wartości widokowe. Wzrost kulturowy i przyrodniczy stanowią również obsadzenia dróg starodrzewem, które przy istniejącym ukształtowaniu terenu wprowadzają czynnik łagodzący powstające dysonanse. Szpalery drzew wprowadzają silne elementy poziome porządkujące krajobraz, przesłaniają sylwety miejscowości zacierając ich czytelność oraz oddają niezmienny charakter krajobrazu rozciągającego się pomiędzy obiema miejscowościami.

6.2.4. Wytyczne dot. architektury elektrowni wiatrowych i urządzeń towarzyszących

Budowa zespołu elektrowni wiatrowych jest dopuszczalna pod następującymi warunkami:

1. do przeprowadzenia symulacji założono wysokość całości konstrukcji elektrowni wiatrowej łącznie ze śmigłem w jego górnym położeniu i nasypem: 202 m, co uznaje się za maksymalną dopuszczalną wysokość budowli.
2. maszty turbin wiatrowych stanowiące czytelną formę architektoniczną w otwartym krajobrazie zostaną wykonane w konstrukcji rurowej lub hybrydowej.
3. kolorystyka wież i skrzydeł elektrowni powinna być neutralna i jednolita (np. kolor biały lub biało-szary), powierzchnia matowa (nie powodująca refleksów świetlnych), obiekty techniczne kubaturowe towarzyszące elektrowniom wiatrowym należy sytuować, na ile pozwalają warunki techniczne, w enklawach zieleni tak, aby nie wprowadzać w krajobraz otwarty obcych elementów; a w przypadku lokalizacji na terenach otwartych wskazane jest obsadzenie obiektów technicznych kubaturowych zielenią wysoką.
4. należy wprowadzić zakaz lokalizowania na całym obszarze objętym studium reklam wielkogabarytowych wolnostojących oraz innych wysokich lub wielkogabarytowych obiektów zakłócających ekspozycje.

opracowanie:
mgr inż. arch. Anita Wasylik

